

nominał	100 zł
metal	900/1000 Au
stempel	lustrzany
średnica	21,00 mm
masa	8,0 g
wielkość emisji	2.000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-01, pod orłem napis: ZŁ 100 ZŁ, w otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Popiersie króla Władysława I Łokietka. U góry półkołem napis: WŁADYSŁAW I ŁOKIETEK — 1320-1333.

Projektant awersu: *Ewa Tyc-Karpińska*

Projektant rewersu: *Stanisława Wątróbska-Frindt*

Moneta została wyprodukowana w Mennicy Państwowej SA w Warszawie.

Skład i druk: Drukarnia NBP

Projekt: DECORUM

Moneta kolekcjonerska

W dniu 18 kwietnia 2001 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monetę kolekcjonerską, przedstawiającą króla Władysława I Łokietka, o nominale 100 zł, wykonaną stemplem lustrzanym w złocie.

Moneta jest kontynuacją serii „Poczet królów i książąt polskich”, zapoczątkowanej przez Narodowy Bank Polski w 1979 r., oraz tematycznym dopełnieniem dwóch srebrnych monet i jednej miedzionikłowej, przedstawiających króla Władysława I Łokietka, wyemitowanych w 1986 r.

Władysław I Łokietek był jednym z pięciu synów Kazimierza I, księcia Kujaw, Sieradza i Łęczycy, oraz Eufrozyny, córki Kazimierza I, księcia opolskiego i raciborskiego. Historycy nie są zgodni co do przypuszczalnej daty urodzin Łokietka, podają okres między marcem 1260 r. a styczniem 1261 r. W 1288 r. książę Władysław odziedziczył (po przyrodnim bracie Leszku Czarnym i rodzonym Kazimierzu II) ziemię sieradzką oraz sandomierską.

W latach dziewięćdziesiątych XIII w. dwukrotnie walczył o tron krakowski; w 1296 r. został wybrany na tron wielkopolski. W ciągu ośmiu lat (od śmierci Leszka Czarnego do bezpoczątkowej śmierci Przemysła II, księcia wielkopolskiego) Władysław Łokietek zdołał skupić w swym ręku Wielkopolskę i Pomorze Gdańskie (po Przemysle II), część Kujaw i Łęczyckie (po rodzonym bracie Kazimierzu II) oraz Sieradzkę (po Leszku Czarnym). Przyjął wtedy tytuł księcia Królestwa Polskiego i Pomorza.

Wielkopolskie panowanie Łokietka przyniosło powszechne rozczarowanie. Na zjeździe w Poznaniu w 1300 r. usunięto zatem Władysława z tronu i oddano władzę królowi czeskiemu Wacławowi II. Odebrawszy Łokietkowi nie tylko Wielkopolskę i Pomorze, lecz także dziedziczne księstwa brzeskie i sieradzkę, Wacław II koronował się w 1300 r. na króla Polski. Łokietek został zmuszony do ucieczki. Według legendy Łokietek miał się ukrywać w grotach podkrakowskich,

gdzie okoliczna ludność udzielała mu pomocy, przynosząc żywność i odzież. Miejsce owo, dające schronienie królowi, czyli ojcu, na pamiątkę tych wydarzeń nazwano *Ojcowem*. Łokietek opuścił kraj i schronił się na Rusi Halickiej, a później na Węgrzech.

Próba powrotu na tron w 1302 r. przy pomocy posiłków ruskich zakończyła się fiaskiem. Kolejna wyprawa, wspierana przez oddziały węgierskie, doprowadziła do opanowania Sandomierszczyzny w 1304 r. Niezadowolenie z czeskich rządów zapewniało Łokietkowi coraz większą popularność i poparcie. W maju 1306 r. opanował Kraków, a w końcu tego roku uzyskał również zwierzchnictwo nad Pomorzem Gdańskim. Nie zdołał natomiast odzyskać Wielkopolski, gdzie rządy objął Henryk III głógowski, tytułujący się dziedzicem Królestwa Polskiego.

Brak łączności Łokietka z Pomorzem wykorzystali margrabiowie brandenburscy i na mocy układu z Wacławem III wkroczyli do Gdańska. Łokietek, zajęty wówczas w Małopolsce, nie mógł pospieszyć z odsieczą, wezwał więc na pomoc Krzyżaków, którzy rychło opanowali Pomorze, jednak wbrew wcześniej zawartej umowie przyłączyli je do swego państwa. Margrabiowie natomiast zajęli kolejno ziemie słupską, sławieńską i wałecką, ustalając wspólną granicę z państwem zakonnym i odcinając tym samym Pomorze Zachodnie od Polski.

Jednocześnie pretensje do tronu polskiego zgłosił, jako spadkobierca Przemyślidów, nowy król czeski, Jan Luksemburski, który tytułował się również królem Polski. Ośmieliło to opozycję w Krakowie. W 1311 r. niemiecki patrycjat Krakowa oraz przedstawiciele duchowieństwa niemieckiego wznieśli, podsycany przez Czechów, bunt pod wodzą wójta miasta, Alberta. Z pomocą rycerstwa małopolskiego Łokietek stłumił bunt w 1312 r. Była to w istocie walka o niezależność państwa polskiego od obcych wpływów.

W Wielkopolsce po śmierci w 1309 r. Henryka III głógowskiego rosło niezadowolenie z rządów jego synów. Powstanie przeciw ich panowaniu, wsparte zbrojną interwencją Łokietka w 1314 r., zapewniło mu władzę również tutaj. Zjednoczył w ten sposób znaczną część ziem polskich, jednak bez Śląska, Pomorza i Mazowsza.

Niebawem rozpoczął starania o koronę. Na odbywającym się w 1318 r. w Sulejowie ogólnopolskim zjeździe dostojników świeckich, duchownych i rycerstwa wystosowano do papieża prośbę o zgodę na koronację księcia Władysława, podkreślając jego osobiste zasługi. Uroczystości koronacyjne odbyły się 20 stycznia 1320 r. po raz pierwszy nie w Gnieźnie, lecz w Krakowie, który odtąd stał się miejscem koronacji królów polskich. Użyto też nowych insygniów, dawne bowiem, z czasów Bolesława

Śmiałego, wykorzystane przez Przemysła II, wywiózł do Pragi Wacław II. Koronacja Łokietka zapoczątkowała nowy okres w dziejach Polski, miała olbrzymie znaczenie dla procesu jednoczenia państwa i wzmacniania władzy centralnej.

Nowo koronowany król podjął próby rewindykacji utraconych ziem. Pomorze starał się odzyskać na drodze pokojowej. W blisko dwuletnim procesie z Krzyżakami przed sędziami papieskimi w Inowrocławiu wydano wyrok przychylny dla Polski. Krzyżacy nie uznali jednak decyzji sądu. Łokietek szukał więc sojuszników, przygotowując się do rozprawy zbrojnej. Zawarł przymierze z Litwą oraz książętami zachodniopomorskimi. W 1327 r. rozpoczęła się wojna, w której króla polskiego wspomagali Węgrzy i Litwini, Zakonowi zaś pomocy udzielałi Czesi. Walkom zbrojnym towarzyszyły stałe zabiegi dyplomatyczne. Krzyżacy spustoszyli Wielkopolskę, niszcząc miasta i wioski, mordując i uprowadzając mieszkańców. Do decydującej bitwy doszło w 1331 r. pod Płowcami, gdzie Łokietek stawiał czoła jednej z silniejszych podówczas armii w Europie i odparł Krzyżaków. W rok później, kiedy Zakon zdołał jednak zagarnąć Kujawy i ziemię dobrzyńską, zawarto rozejm, a spór polsko-krzyżacki oddano do rozstrzygnięcia monarchom Czech i Węgier. Król nie doczekał tego sądu. Zmarł w Krakowie 2 marca 1333 r., przekazawszy władzę jednemu synowi Kazimierzowi. Pochowany został w katedrze wawelskiej w Krakowie.

Dzięki przedsiębiorczości politycznej, ambicji i wytrwałości Władysław Łokietek dokonał wielkiego dzieła - politycznego zjednoczenia kraju. Co zaś najważniejsze, doszło do przełomu politycznego: Królestwo Polskie zostało przywrócone pod berłem rodzimej dynastii. Król zapewnił mocną podstawę dla politycznej jedności kraju, w której mogła się formować i rozwijać polska tożsamość narodowa. Dzięki niemu Polska wychodziła z rozbitcia dzielnicowego dużo łagodniej i mniejszym kosztem społecznym niż wiele innych krajów w Europie.

Opracowano w NBP na podstawie:

1. „Poczet królów i książąt polskich” pod red. naukową Andrzeja Garlickiego, Warszawa 1978 Czytelnik
2. „Księga królów i książąt polskich” pod red. naukową Stefana K. Kuczyńskiego, Warszawa 1999 Świat Książki oraz źródeł encyklopedycznych.

Wszystkie monety kolekcjonerskie są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.